

Цар Сулејман Игуман Јавор

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

У НАРОДНИМ ПЕСМАМА

1935

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
ТОМЕ ЈОВАНОВИЋА И ВУЈИЋА, БЕОГРАД
„ЗЕЛЕНИ ВЕНАЦ“

Цена 3 дин.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Драгим

Д-р Милош Јовановић

1/IV 1943

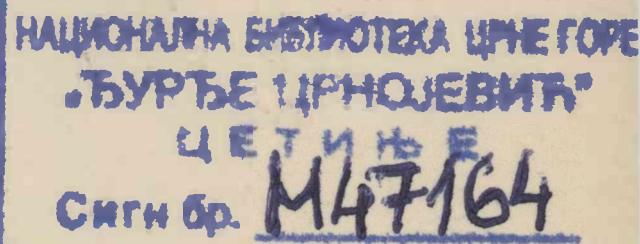
Новица

250

ЦАР СУЛЕЈМАН

И

ИГУМАН САВО

ИЗ ЗБИРКЕ
СРПСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА
НОВИЦЕ ШАУЛИЋА

1935

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРНИЦЕ
ТОМЕ ЈОВАНОВИЋА И ВУЈИЋА, БЕОГРАД
„ЗЕЛЕНИ ВЕНАЦ“

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ЦАР СУЛЕЈМАН И ИГУМАН САВО

Диван чини царе од Стамбола
У Стамболу турском Цариграду,
Сву господу на диван дозвоао,
Све позвао оце и ације
И његове муле и кадије, 5
Још његове лале и везире
И његове несретне већиле,
Све позвао паше и бимбаше,
Сву господу сакупио листом,
Сакупио, па им говорио: 10
„Браћо Турци од Стамбола града,
Моје оце и моје ације,
Моје муле, а моје кадије,
Моји лали, а моји везири
И ви моје паше и бимбаше, 15
Чусте ли ме што ћу говорити,
Видите ли, сва Турђија редом,
Да је наша земља отешњала,
У земљу се народ народио,
Идара се чинит' не можемо; 20
Него браћо од Стамбола Турци,
Није л' була родила Турчина,
А сестрица брата одгојила,
Без бешике на бијеле руке,
На чистоме ђевојачком крилу, 25
Мушкијем га опасала пасом,
На диван га мени оправила,
Да би данас мене сјетовао,
Како ћемо земљу пространити,
А и наше царство попустити.” 30
Када ријеч у дружину дође,
Сва Турђија поникоше ником
И у црну земљу погледаше,
Црну земљу и зелену траву,
Како трава на одгојке расте, 35
Баш ко дојке у добре девојке,

Неки броји пуца њиз недарца,
 Да ће које није сагубио,
 Неки гледа у сила оружје,
 Да га рђа није доватила,
 Сем не гледа ага Крздар-ага,
 Него цару међу очи црне,
 Он не ниче, но Турчин покличе
 И озако цару проговара:

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE

ЂУРЂЕ
 CRNOJEVIĆ

„Султан царе, иза брда сунце,
 Зазор ми је и срамота ми је,
 Зазор ми је и гледати у те,
 А камо ли с тобом говорити,
 Земан дође ваља говорити,
 Тебе, царе, стара сјетовати,
 Ви кад бисте мене послушали,
 Лако бисмо земљу пространили,
 А и наше царство попустили,
 Ви пишите сићана фермане,
 Ви га пишите, ја ћу казивати,

45

50

55

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Па га шаљ'те Светој Гори равној,
Светој Гори, свету манастиру,
На кољена игуману Саву,
Нек се турчи под бијелу главу,

Да нам буде оца мујезине,
Да нам учи ђецу по мејтефа,
Па нек турчи сто своје попова,

Сто попова, двеста калуђера,
Пет стотине ђака и момака,
Па нек турчи цркву манастира,
Да са цркве кубета свалимо,
А мунару турску изводимо,

Да од цркве буде нам цамија,
Кад истурчи игумане Саво,

Кад истурчи своје сто попова,
Сто попова, двеста калуђера,
Пет стотина ђака и момака,

Нека турчи сву своју државу,
Нека ниђе крста не имаде,

Нека Срби славе не прославе,

Јер то нам је врло дину криво,
Тако ћемо земљу пространити,
А и наше царство попустити.“

Кад то зачу царе од Стамбула,
Крздар-агу плешће по плећима:

„Бе аферим, ага Крздар-ага,
Кад си такав Турчин од памети.“

Па се куне дином и аманом,
А тако му дина и амана

И тридесет дана рамазана,

До сад био ага Крздар-ага,

А оселе иза њега први:

„Бићеш, Туре, прва моја лала,

Сићећеш ми уз десно кољено,

Каву пити из једног филџана,

Дуван пушит' из једног чибука,

Што ти рекнеш, цар прередит' неће.“

Сташе писат' сићана фермана,

Царе пише, Крздар му казује,

Кад фермана ситна накитише,

Дадоше га пошти књигоноши,

Однесе га Светој Гори равној,

Светој Гори, свету манастиру,

А на руке игуману Саву.

А да видиш игумана Сава,

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ЂУРЂЕ
CRNOJEVIĆ

Кад царева опази фермана,
Испред њега на ноге скочио,
Па са ногу ферман проучио,
Вишу полу сузом потопио.

Гледало га једно сто попова,
Сто попова, двеста калуђера,
Пет стотина ћака и момака,
Гледајући Саву беседају:

„Господине, игумане Саво,
Оклен ти је књига долазила,
Оклен књига, ватром изгорела?
И до сад су долазиле пусте,
Али ниси тог чуда чинио;
Ни сузама књиге потопио!

110

Али ти је књига од мегдана,
Али ти је књига од сватова,
Али ти је књига жалостива?

115

А не бој се, игумане Саво,
Ако ти је књига од мегдана,
Те си, Саво, добро остарио,
Те не мореш ићи на мегдана,
А не бој се, игумане Саво,

120

Има за те млађи на мегдана;
Ако ти је књига од сватова,

Те си, Саво, добро остарио,
Те не мореш ићи у сватове,
Има за те млађи у сватове;

125

Ако ти је књига жалостива,
Бог да прости ко се преставио.”

Али Саво преко плача виче:

130

„Прођ’те ме се, моје гује љуте,
Не питајте, нит’ имате рашта,
Да је Бог д’о књига од мегдана,
Ја бих лако иш’о на мегдана,

Ја л’ добијо, ја ли погинуо;

135

Ја л’ да ми је књига од сватова
И ако сам добро остарио

И ја бих се старац потежио,

Коме мрско у сватове поћи;

А да ми је књига жалостива

140

И жалост бих с јадом прегорио.

Но чусте ли, моја децо драга,

Ова ми је књига допанула

Од Стамбола турског Цариграда,

Од несретна цара из Стамбола,

145

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

- Цар је мени књигу оправдио,
У књизи ми вако говорио,
Да је њима земља отешњала,
У земљу се народ народио,
Идара се чинит' не могају,
Па је мени књигу оправдио,
Да се турчим под бијелу главу,
Да им будем оца мујезине,
Да им учим ђецу по мејтефу
И да турчим сто своје попова, 155
Сто попова, двеста калуђера,
Пет стотина ђака и момака
И да турчим цркву манастира,
Да са цркве кубета свалимо,
А да турску изводе мунару; 160
Па по томе, гује моје љуте,
Да ја турчим сву своју државу,
Нека ниђе крста не имаде,
Нека Србин славу не прослави,
Јер то им је врло дину криво; 165
Но што ћемо, моје гује љуте,
Није л' мајка родила јунака,
А сестрица брата одгојила,
Без бешике на бијеле руке,
На пречисту ђевојачку крилу, 170
Мушкијем га опасала пасом,
Јуначкијем довикала гласом,
А данас га придесила овде,
Не би л' мене стара сјетовао,
Како ћемо цару отписати, 175
Какав ли му џевап учинити?"
Када ријеч у дружину дође,
Сви се, брате, замислише љуто,
Сви му Срби поникоше ником,
Сви у црну земљу погледаше, 180
Црну земљу и зелену траву,
Како трава на одгојке расте,
Баш ко дојке у добре ђевојке.
Ал' не ниче самоуче ђаче,
Самоуче ђаче млади Лука, 185
Он не ниче, но момак покличе,
Гледа Саву међу очи црне,
Па говори игуману Саву:
„Господине, игумане Саво,
Зазор ми је и гледати у те, 190

А камо ли с тобом говорити,
Тебе, Саво, стара сјетовати,
Ви кад бисте мене послушали,
Ми би ласно цару отписали
И диван му цевап учињели,

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

195

Ти све гледај сићена фермана,
Ферман гледај, ситну књигу пиши,
Све ти пиши, ја ћу казивати,
Овако ћеш цару отписати:
„Султан царе од Стамбола града,
Ето књиге, ето ти јазије,
Добро види што ти књига пише,
Када петак турски светац дође,
Е те шћедну у џамију Турци,
Поклањати, авдес узимати,
Ти позови оце и аџије,
Твоје муле и твоје кадије,
Твоје лале и твоје везире,
Твоје паше и мувтије редом,
Понесите књиге инџијеле

200

205

210

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

И остале књижевине старе,
Па ви ајте Светој Гори равној,
Светој Гори, свету манастиру,
На Јордана воду на ливаду,
На ливади нек попну чадоре,
А нек попну коње на сициме,
Нек им гризу ђетелину траву,
Па нека ми Стамболије Турци
Авдес узму и клањају редом,
На Јордану води и ливади, 220
Нек се моле Богу по инцилу,
Од једнога петка до другога,
Да им стане на истоку сунце,
На западу мјесечина сјајна,
Да с' одврати Јордан вода ладна, 225
Да удари друга из камена,
Да с' повије Витија планина,
Вровима у зелену траву,
А травица у земљицу црну;
Ако би се умолили Турци, 230
Онда ћемо сви се истурчити
И сувише цркву манастира,
Оче Саво, чаре не имаде;
Ал' се надам у Бога и свеце,
Да се Турци умолити неће, 235
Што је светац све је у Србина,
Петак проћи, а субота доћи,
Осванути свијетла Неђеља,
А ми Срби боље уранити,
Уранити у бијелу цркву, 240
Па заждити тимљена у цркву,
Прислужити сребрна кандила,
Запалити св'јеће у чираке,
А на грла петраиље златне,
Те служити часну летурђију, 245
Молити се Богу по закону
Од неђеље једне па до друге,
Да нам стане на истоку сунце,
На западу мјесечина сјајна,
Да с' одврати Јордан вода ладна, 250
Да удари друга из камена,
Да с' повије Витија планина,
Вровима у зелену траву,
А травица у земљицу црну;
Ако Бог да те се умолимо, 255

Ми ћемо их онда покрстити,
Више на нас никад војштит' неће.“

Кад то зачу игумане Саво,
Он ми ђаче плешће по плећима:

„Бе, аферим, самоуче ђаче,
До сад био попучовче ђаче,
За попима папуче носио,

А оселе мој по Богу сине,
Сиђећеш ми уз десно кољено,

Каву пити из једног филцана,

265

Дуван пушит' из једног чибука.“

Па сједоше ситну књигу писат',

Саво пише, а казује Лука,

Па кад ситну књигу накитили,

Спремише је столу и Стамболу,

270

А на руке цару Сулејману.

Када књига цару допанула,

Те је царе књигу прихватио

И на књизи печат саломео,

Те видео што му књига пише,

275

Ни мало му мила не бијаше,

Ал' му друга бити не могаше,

Но сакупи Стамболије Турке,

Своје оце и аџије редом,

Своје паше и везире старе,

280

Сву господу од Стамбола града,

Понесоше књиге инцилије

И све књиге што молитву пишу,

Пак пођоше од Стамбола града,

Право иду Светој Гори равној,

285

А за њима силовита војска.

Кад дођоше Светој Гори равној

На Јордана води на ливаду,

На ливади попеше чадоре,

А попеше коње на сициме,

290

Да им гризу ђетелину траву,

Полегоше Стамболије Турци,

Полегоше санак боравити.

Кад у јутру јутро освануло,

Када свану и огрија сунце

295

И освану петак турски светац,

Поранили Стамболије Турци,

Па с' умише и авдес узеше

И клањаше на ливади Турци,

Навалише Богу се молити,

300

Све се моле Богу по инциду,
Од једнога петка до другог,
Да им стане на истоку сунце,
На западу месечина сјајна,
Да с' повије Витија планина
Врховима у зелену траву,
А травица у земљицу црну,
Да с' одврати Јордан вода ладна,
Да удари друга из камена;
Молише се Стамболије Турци

CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

310

Од једнога петка до другог.
Кад је други петак освануо,
Поранили Стамболије Турци
Прије зоре и бијела дана,
Те гледају Јордан воду ладну,
Није ли се вода одвратила,
Ударила друга из камена,
Вода тече куда је и текла;
Па гледају Витију планину,
Није ли се повила Витија,
Врховима у зелену траву,
А травица у земљицу црну,

315

320

Цапти, брате, и гора и трава,
 Цапти, расте, ко што је и расла.
 Када свану и огрија сунце,
 Трче јадни, босоноги Турци,
 Босоноги, па и гологлави,
 Гологлави, па још распојаси,
 Па гледају и мјесец и сунце,
 Није л' стало на истоку сунце,
 На западу мјесечина сјајна.
 Ал залуду, вајде не имаде,
 Ходи, брате, и мјесец и сунце,
 Ходи, брате, куд је и ходило.
 Кад видеше Стамболије Турци,
 Да се Богу умолили нису,
 Слегеше се на росној ливади.
 Данас петак, а сутра субота,
 А пресјутра свијетла Неђеља.
 Кад освану свијетла Неђеља,
 Србадија добро поранише,
 Поранише у бијелу цркву,
 Те приждише тимљена у цркву,
 Запалише свеће у чираке,
 А на грла петраиље златне,
 А у руке света еванђеља,
 Па се моле Богу по закону,
 Од неђеље једне, те до друге,
 Не патишу ни дневи, ни ноћи;
 Када друга неђељица дође,
 Те је било у очи неђеље
 И било је ноћи половина,
 Задрема се игуману Саву,
 Читајући у олтар у цркву,
 Он дозива свог посинка Луку:
 „Мој посинче, самоуче ћаче,
 Деде узми свето еванђеље,
 Те ти читај у олтар у цркву,
 Јер је мени санак додијао,
 Да ја легнем санак боравити.“
 А допаде самоуче ћаче,
 Те прихвати свето еванђеље,
 Те он чита у олтар у цркву,
 Паде Саво санак боравити.
 Мало трену, док се јопет прену,
 Док му Божји анђел на сан дође
 И овако њему проговара:

325

330

335

340

345

350

355

360

365

 NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE
 ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

„Дик се, Саво, не дигао главе,
 Ја видиш ли, њима не видио,
 Да ј' изишло на попасак сунце,
 Да вас свијех истурчише Турци.“

370
 ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

Кад то зачу игумане Саво,
 Одмах скочи на ноге лагане,
 Кад још зоре ни данице нема,
 А од дана нема ни помисли,
 Па допаде у олтар у цркву
 И прихвати свето еванђеље,
 Те он чита у олтар у цркву,
 А подвикну своје сто попова,
 Сто попова, двеста калуђера,
 Пет стотина ђака и момака,
 Те се моле Богу по закону,
 У бијелу светогорску цркву,
 Докле свану и огрија сунце,
 Кад изиђе на попасак сунце,
 А да видиш игумана Сава,
 Он изиђе пред бијелу цркву
 И изнесе свето јеванђеље,
 Ману с њиме на четири стране.
 Бог уреди и сви божји свеци,
 Па му стаде на истоку сунце,
 На западу мјесечина сјајна,
 Одврати се Јордан вода ладна,
 Па удари друга из камена,
 А пови се Витија планина,
 Врховима у зелену траву,
 А травица у земљицу црну;
 Па да видиш чуда великога,
 Колико је ватра притужила,
 Притужила ватра од небеса,
 Све се прижди и земља и трава,
 Бог нареди и сви Божји свеци,
 Приждише се по пољу чадори,
 Приждише се гриве на коњима,
 На коњима гриве и репови,
 На седлима мрке абайје,
 На ногама беле осмедије,
 А и њини ћурци и калпаци.
 Мили Боже, чуда великога,
 Коњи вриште, а јунаци пиште,
 Од великог страха божијега.
 Кад се царе виђе на невољи,

375

380

385

390

395

400

405

410

Плећи даде, а бјежати стаде,
Па побјеже под крила од цркве,
А за њим се Турчин натурио,
Натурио ага Крздар-ага.

Кад се царе виђе на невољи,
Е бејаше царе саставио

Сва три прста у деснице руке,
Бога ми се прекрстити шћаше,
Не даде му ага Крздар-ага,
Ухвати га за бијелу руку.

Да се Бог до прекрстио б'јаше
И данас би све крштено било,
Не би, брате, друге вјере било,

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

415

ЂURĐE
CRNOJEVIĆ

420

425

Осем крста и српскога сина.
Па шта ћу ти ја за агу причат',
У студен се камен сатворио,
И данас се Крздар камен каже.
Тадај царе од невоље виче:
„Богом брате, игумане Саво,
Читај, Саво, у бијелу цркву,

430

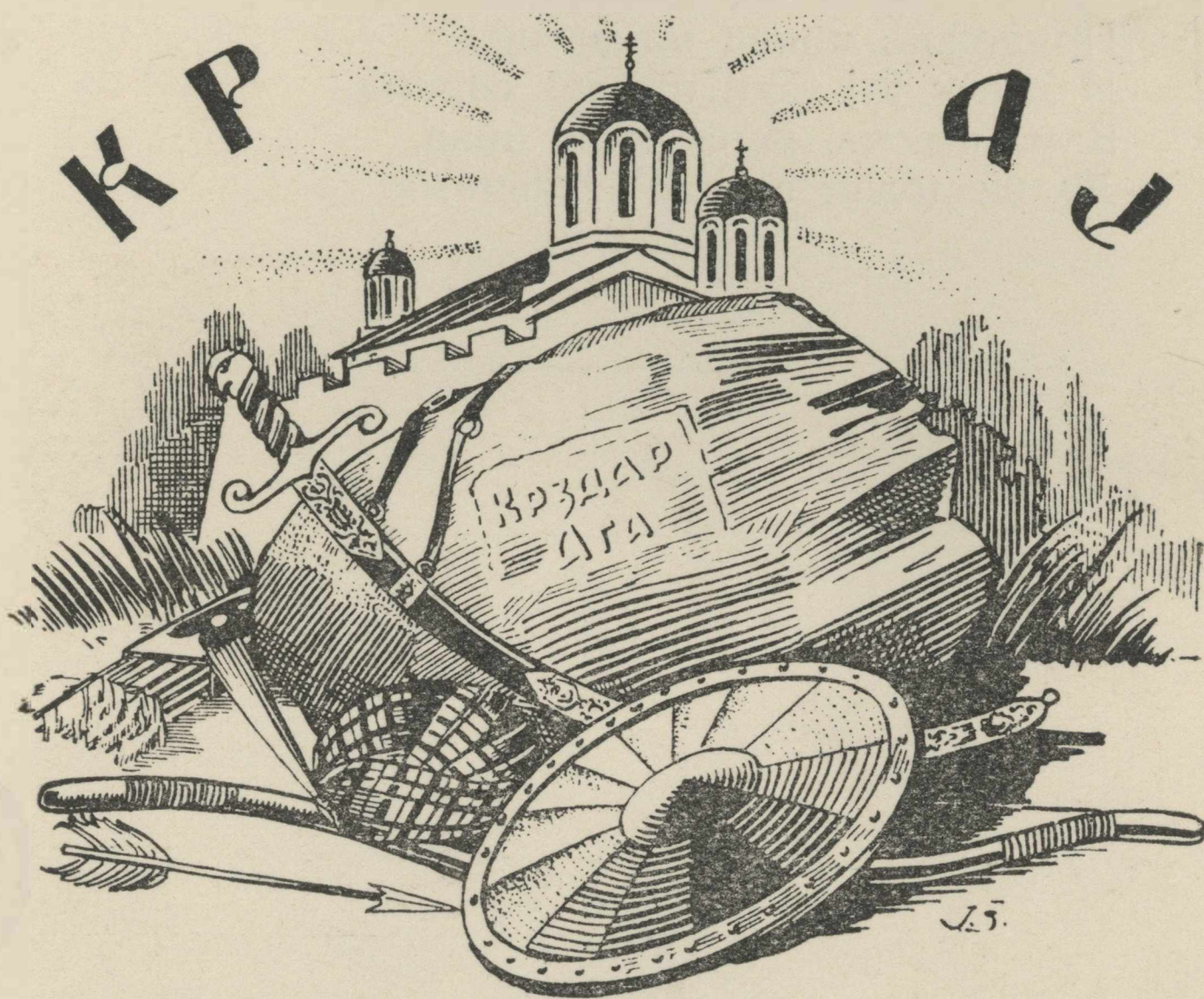

Нека пође по истоку сунце,
По западу сјајна мјесечина,
Нек се дигне и гора и трава,
Нек протече Јордан вода ладна,
Нека иде куд је и ходила,
Ја сам данас навојштио на те,
Више нећу никад за вијека.“
А нити ће никад за вијека!

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

435
ЂУРЂЕ
CRNOJEVIĆ

440

„Но чули ме, игумане Саво,
Лијеп ћу ти прилог приложити,
Приложити цркви манастиру,
Триста ока воска и тимљана,
А мој Саво, за годину дана.”
А кад зачу игумане Саво,
Он отвори цркву манастира,
Па изнесе еванђеље страшно,
Ману с њиме на четири стране
И милу се Богу замолио,
Милу Богу и свијем свецима.
Што се Саво Богу замолио,
То се милу Богу умолио,
Док му пође по истоку сунце,
По западу сјајна месечина,

445

450

455

Подиже се и гора и трава,
 А протече Јордан вода ладна,
 Бог нареди и сви Божји свеци,
 Утули се и земља и трава,
 Што Турака навојштило на њ' га,
 Све од живе ватре сагорело,
 Сам остаде царе од Стамбола,
 А под крилом од бијеле цркве.
 Како ј' тадај прилог приложио,
 Приложио цркви манастиру,
 И данас јој таки прилог спрема.
 Вама пјесма, мени чаша пива,
 Да наздрави старац¹ јунацима.

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

465

¹ Ову пјесму сам записао од Николе Цвијовића, земљорадника и гуслара, из села Плијеша, близу Бољанића, старца од преко седамдесет година, а он је чуо од свога стрица Продана, који је живио сто година, а био сиан пјевач уз гусле. Старац Никола чуо је од њега и пјесму о Васојевићу Стеву, коју му је исто пјевао, и друге. Никола се много занимао гуслама и пјесмама; чувајући овце, већ као дјечак, и слушајући чичу Продана код куће, он је сам направио гусле и по мало се учио у вече код тора и у кућари у којој је спавао. У јутру када би пошао да отвара овце, не би смио оставити гусле у кућари, да му их не би ко украо, него их је остављао у шуми. Никола је тако чувао овце до своје тридесете године. Први пут кад сам био у Плијешу, прије скоро петнаест година, био је мање повјерљив. Његов синовац, мој пријатељ Јевто Цвијовић, одобровољио га је да ми отвори своје срце.

